

Het Vierde Kwadrant bebouwen?

Een broedvogelinventarisatie van de Oostermeent, in 1980

P.W. Dieperink.

Inleiding: Er zullen ongetwijfeld Vogelwerkgroep-leden zijn die de Oostermeent nog nooit bezocht hebben. Zo vreemd is dit niet want de aangrenzende Eempolders zijn altijd het bekendste weidevogelgebied in onze regionen geweest, en nu nog steeds. Bovendien is in de laatste tien jaar een groot deel van wat eens de uitgestrekte Huizen- en Blaricummeenten waren, volgebouwd. Wat oppervlakte betreft is de Oostermeent dan ook veel kleiner dan de Eempolders, maar het karakter van het gebied is vrijwel hetzelfde. Van de vogelbevolking van Eempolders zijn regelmatig uitgebreide tellingen gedaan, maar voor de Oostermeent moeten we teruggaan naar 1969. Deze inventarisatie werd voor de bebouwing van de Huizermaat en de Bijvanck gedaan en toen ging het dus om een veel groter gebied. Er kwamen toen ongeveer dezelfde vogels tot broeden als in de Eempolders en vooral de dichtheden waren opvallend hoog. Nog steeds is het resterende gebied erg waardevol, het is echter in twee stukken gedeeld: een oostelijk deel en een westelijk deel dat beter bekend staat als het Vierde Kwadrant. Die scheiding tussen deze twee gebieden wordt gevormd door de in aanleg zijnde Rijksweg 27, die, komende vanuit Utrecht, dus dwars door dit gebied loopt en via de Stichtse brug naar Zuidelijk Flevoland loopt. Bij deze inventarisatie ging het vooral om het Vierde Kwadrant waarover de laatste tijd nogal wat is geschreven omdat er plannen zijn om dit gebied vol te bouwen. Dit ondanks het feit dat het geplande aantal huizen in de gehele Oostermeent ook al gehaald wordt zonder bebouwing van dit Vierde Kwadrant, en ondanks het feit dat Almère het Gooi eigenlijk zou moeten ontlasten, wat de woningbouw betreft. Natuurlijk ligt de hele zaak niet zo eenvoudig. Ook het feit dat er landelijk gezien een grote achterstand bestaat in de bouwprogramma's zou mogelijk invloed kunnen hebben op de uiteindelijke beslissing. Bovendien vindt er ook nog de nodige politieke touwtrekkerij plaats tussen de betrokken gemeentes (Huizen, Blaricum en Laren). In ieder geval valt de uiteindelijke beslissing bij de minister van Volkshuisvesting. De Staatssecretaris heeft echter een positief advies gegeven (dus vóór bebouwing), dus het wordt hoog tijd dat er van diverse kanten aandacht wordt geschonken aan dit in vele opzichten waardevolle gebied. Door sommigen wordt de beslissing als een soort toetssteen beschouwd voor het gevoerde milieubeleid in het Gooi e.o.

Grootte, ligging en terreinbeschrijving: De Oostermeent is in twee stukken gedeeld en hoort toe aan de gemeente Blaricum en Huizen. Het Vierde Kwadrant is globaal 150 ha. groot en wordt begrensd door het Gooimeer, de Huizermaat, de Bijvanck en Rijksweg 27. Het grootste deel van het gebied bestaat uit weilanden met een enkel akkertje. Enkelin het noorden langs het Gooimeer ligt een oude boomgaard van $\pm$ 1 ha. met daarnaast enkele volkstuintjes. Langs de kust is op sommige plaatsen een kleine rietkraag aanwezig, met wat kleine wilgen. Het oostelijk deel van de Oostermeent, ongeveer 240 ha. groot, wordt begrensd door het Gooimeer, rijksweg 27 en de Gooiersgracht met aangrenzend de Eempolders. Langs de kust zijn hier wat meer en wat bredere rietkragen aanwezig. In het zuiden staat een boerderij; de enige bebouwing in dit gebied.

Methode: De bedoeling van de inventarisatie was om een indruk te krijgen van het aantal broedparen van juist de minder algemene en "gevoelige" soorten. Dit zijn de meeste weidevogels, diverse eendensoorten en bijvoorbeeld de Gele-Kwikstaart. Van soorten als Wilde Eend en Graspieper werden dus geen tellingen gedaan, er werd enkel vastgelegd of ze tot de broedvogels behoorden.

Op zes ochtenden, namelijk op 20-4; 4-5; 8-5; 15-5; 31-5 en 12-6 werden de gebieden uitgebreid onderzocht. Daarnaast werd het gebied tot in juli nog vele malen kort bezocht, waarbij meer op bepaalde soorten gelet werd. De waargenomen vogels werden op kaartjes ingetekend en deze werden vergeleken. Van de soorten die zang- of baltsactiviteiten vertoonden kon het aantal broedparen redelijk nauwkeurig worden vastgesteld (of ze werden broedend gezien of met jongen), van de soorten die moeilijker te inventariseren waren werden de aantallen vergeleken en een schatting van het aantal paren gemaakt.

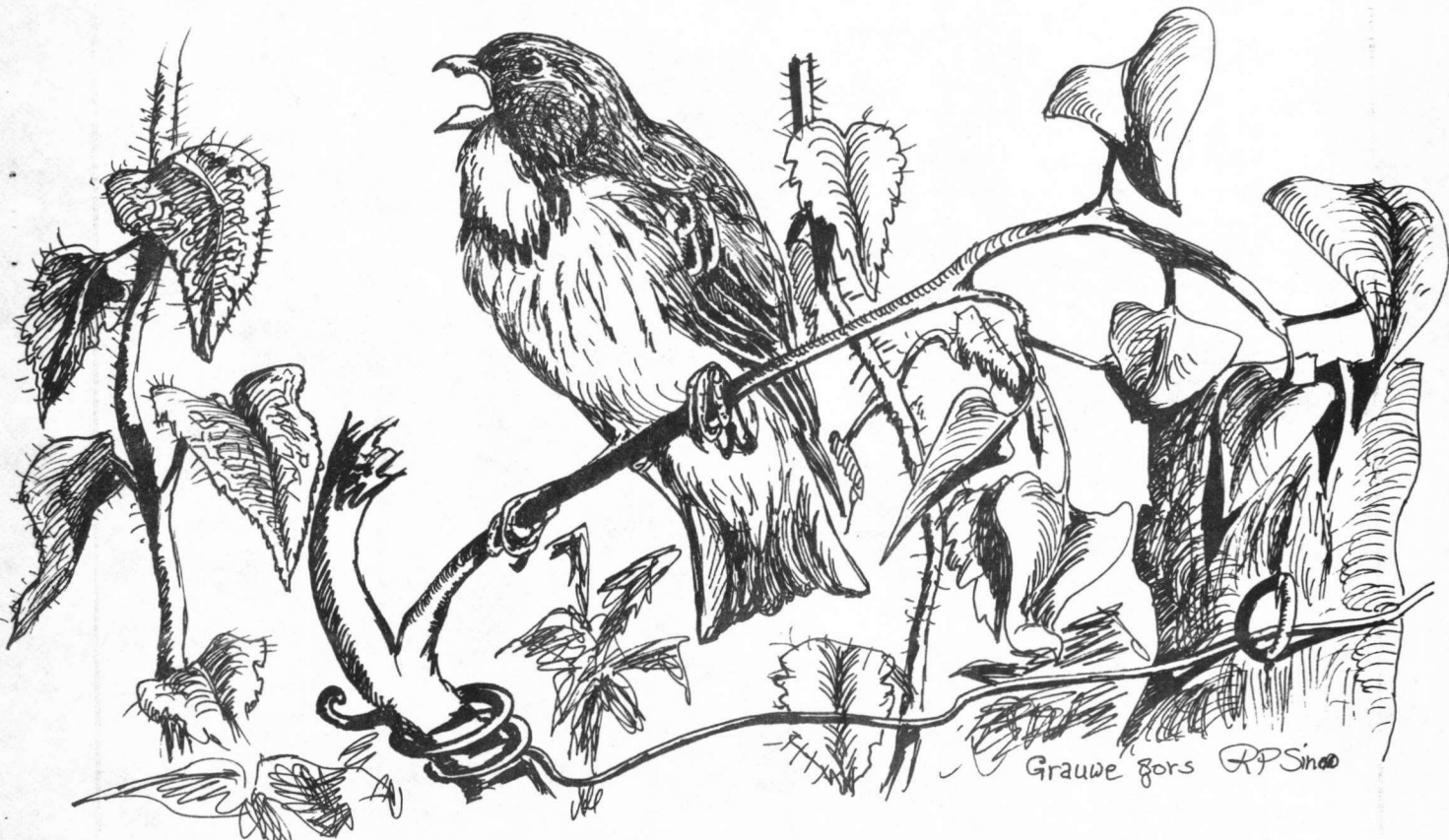
Soortenlijst broedvogels:

	<u>Oostelijk deel</u>	<u>Vierde Kwadrant</u>	<u>Totaal</u>
Fuut	I	-	I
Wilde Eend	+	+	+
Zomertaling	I	-	I
Krakeend	2-3	-	2-3
Slobeend	3	I	4
Kuifeend	I	I	2
Bergeend	mog.	mog.	mog.
Patrijs	I	-	I
Waterhoen	3-5	I-2	4-7
Meerkoet	+	-	+
Scholekster	10-11	8	18-19
Kievit	35-40	25-30	60-70
Watersnip	-	0-1	0-1
Grutto	25-30	15-20	40-50
Tureluur	6	7	13
Kemphaan	5-10	mog.	5-10
Houtduif	-	I	I
Koekoek	I	I	2
Veldleeuwerik	+	+	+
Graspieper	+	+	+
Boerenwaluw	+	-	+
Witte Kwikstaart	+	+	+
Gele Kwikstaart	2-3	I-2	3-5
Winterkoning	+	+	+
Heggenus	-	+	+
Merel	-	+	+
Zwarte Roodstaart	I	-	I
Kleine Karekiet	5-10	5-7	10-17
Bosrietzanger	3	I	4
Rietzanger	5-10	I-2	6-12
Spotvogel	I	2-3	3-4
Tuinfluit	-	2	2
Fitis	+	+	+
Tijftjaf	-	+	+
Grauwe Gors	0-1	-	0-1
Rietgors	4-6	3-5	7-11
Kneu	+	+	+
Huisvlieg	+	-	+
Spreeuw	+	-	+
aantal soorten	31 (+2)	26 (+2)	36 (+3)

Gebruikte afkortingen: mog = mogelijk broedvogel, aantal onbekend.
 + = broedvogel, aantal onbekend.
 - = geen broedvogel.

Opmerkingen bij enkele soorten:

- Fuut: I broedpaar in de rietkraag langs de kust.
 Zomertaling: op 27-5 werden 1p + 5 pulli gezien.
 Kuifeend: op 3I-5 werden 1♂ + 6 pulli gezien langs de kust bij het 4^e kwadr.
 Bergeend: Er werden erg veel Bergeenden gezien in deze omgeving, ook met pulli, maar of de soort in het inventarisatiegebied heeft gebroed was niet vast te stellen.
 Watersnip: eind april en begin mei werd enkele malen een baltsend ex. gezien, maar daarna niet meer.
 Kemphaan: Vlak onder de Gooimeerkust waren er twee tournooiveldjes aanwezig, één in het 4e kwadrant, de ander in het oostelijk deel. Deze lagen vlak bij elkaar en werden gescheiden door Rijksweg 27. Op het oostelijke veldje werden max 10 hanen en 15 hennen waargenomen, maar dit aantal wisselde sterk en gemiddeld waren er 5♂♂ en 7-8♀♀. Op het veldje in het 4e kw. waren meestal 2 hanen en 1-2 hennen aanwezig. De vogels vlogen voortdurend tussen de twee veldjes heen en weer. Mogelijk hebben er in totaal meer dan het geschatte aantal van 5-10 paren gebroed. Het is niet zeker of de soort in het 4e kw. gebroed heeft.
 Gele Kwikstaart: Gedurende de hele inventarisatieperiode was er doortrek van deze soort tot een max van + 25 stuks op 12-6. De 3-5 paren die in het gebied broedden werden tijdens de meeste bezoeken op dezelfde plaatsen aangetroffen, vaak zingend.
 Zwarte Roodstaart: Bij de enige boerderij in het gebied werd op 3I-5 een zingend ♂ waargenomen, daarna regelmatig een paartje.
 Grauwe Gors: Op 26, 27 en 3I-5 en 7-6 werd 1 ex waargenomen, waarvan 3 maal zingend. Hierna werd de vogel niet meer gezien.

Resultaten en bedreigingen:

Uit de broedvogellijst blijkt wel in beide gebieden nog een groot aantal soorten voorkomt. Verheugend is het dat juist die "gevoelige" soorten als Zomertaling, Kempphaan en Gele Kwikstaart, maar eigenlijk alle weidevogelsoorten er in behoorlijke aantallen tot broeden komen. Dit gebied is juist voor die soorten erg belangrijk, die zo in aantal achteruit gaan in geheel Nederland. Ook in de Eempolders is diezelfde tendens er: steeds minder Zomertalingen, Kemphanen, Watersnippen, etc.

De verspreiding van de broedvogels over het gebied is erg specifiek: hoe dichter je bij het Gooimeer komt, des te hoger worden de dichtheden van vooral de weidevogels. Vooral deze strook langs de kust is erg waardevol (de Gooische Zomerkade). In de rietkragen komen de meeste zangvogels voor. In de inleiding is al uiteengezet dat er plannen zijn om alsnog het Vierde Kwadrant te bebouwen. Er zijn echter nog meer bedreigingen: Rijksweg 27, maar daar valt niet aan te ontkomen, en een jachthaven die bij de Stichtse Brug gepland is. Ook al zijn er hier veel problemen bij, van de baan zijn deze plannen niet. De onderhand overbekende geplande ruilverkaveling van de Eempolders bedreigt het oostelijk deel van de Oostermeent ook nog eens. Al met al blijft de toekomst van de Oostermeent, en dus van de Kempmaatjes, de Gele Kwikken en al het andere waardevolle, bedreigd en is het onze taak om daar wat aan te doen!

De volgende personen werkten aan deze inventarisatie mee:
J de Jonge; K van Maanen; A Pluister; G Rieken en P Dieperink.
